

Kvalitetsredovisning kommunal förskola på Östermalms stadsdelsnämnd 2016

Östermalms stadsdelsförvaltning
Förskola och Parklek

Karlavägen 104, plan 6
Box 24156
10451 Stockholm
Telefon 08-508 10 016
Växel 08-508 10 000
Fax 08-508 10 099
eija.pohjanen@stockholm.se
stockholm.se

Innehåll

Kvalitetsredovisningens funktion	3
Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande.....	3
Strukturella förutsättningar och organisation	4
Enheternas bedömning av måluppfyllelsen	7
Kvalitetsindikatorn	11
Utvecklingsområden inom enheterna.....	14
Stadsdelsgemensamma insatser	15
Stadsdelsnämndens analys av kvaliteten	18
Utvecklingsområden på stadsdelsnämndsnivå	21
Förslag till kommunfullmäktige 2018.....	22

Kvalitetsredovisningens funktion

Kvalitetsredovisning är ett sätt att uppfylla kraven skollagen¹ och i enlighet med ”Allmänna råd för kvalitetsarbete”² skapa rutiner, uppföljningssystem och andra förutsättningar för ett dokumenterat och systematiskt kvalitetsarbete på olika nivåer. Syftet med kvalitetsredovisningen är att bedöma måluppfyllelsen i förhållande till de nationella målen i läroplanen och att identifiera framgångsrika arbetsätt och utvecklingsområden. Avsikten är att som en del i kvalitetsarbetet bidra till en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Enheternas kvalitetsredovisningar har flera funktioner. Dels är de en del i det interna kvalitetsarbetet och dels även en viktig källa till att huvudmannen ska få en bild av hur verksamheten fungerar och utifrån det kunna ta sitt ansvar att skapa goda förutsättningar. Arbetet med kvalitetsredovisningen och dialogen kring den är ett sätt att uppfylla dessa krav.

Andra delar och resultat av förskoleverksamheten, som exempelvis budget och medarbetarfrågor, rapporteras i stadens ILS³-system i tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Rapporten biläggs verksamhetsberättelsen 2016.

Underlag, källor och kvalitetsarbetets genomförande

Den samlade kvalitetsredovisningen för Östermalms kommunala förskolor bygger på enheternas kvalitetsredovisningar och resultatdialoger. Tertialrapporter, förskoleundersökning, nyckeltal, den kommunala utvärderingen och skolinspektionens tillsyn 2016 har använts som underlag. Även arbetet med kvalitetsindikatorn, olika former av uppföljning, verksamhetsbesök, synpunkter från föräldrar och barnintervjuer samt likabehandlingsarbetet har använts som underlag liksom i vissa fall utvärdering av arbetet med övergångar mellan förskola och skola. Enheterna har i sina kvalitetsredovisningar beskrivit strukturer och mötesforum för det systematiska kvalitetsarbetets olika delar utifrån ett årshjul.

Huvudmannen/ avdelning Förskola och Parklek har en aktiv och strukturerad resultatdialog med enheternas ledningssystem (avdelningschef, utvecklingssekreterare, förskolechefer, biträdande förskolechefer och pedagogiska ledare) i syfte att stämma av om

¹ Skollag 2010/800

² Allmänna råd och kommentarer om Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet, Skolverket

³ Integrerad ledning och styrning i Stockholms stad

arbetet med enhetsmål och de prioriterade områdena samt genomförda utvecklingsinsatser ger ett tillfredsställande resultat i förhållande till resurserna. För att nå helhet deltar även staben på avdelning Förskola och Parklek. Dialogerna har fokus på uppföljning och reflektion kring det systematiska kvalitetsarbetet och erfarenhetsutbyte kring måluppfyllelse i syfte att främja kollegialt lärande. Enheterna identifierar gemensamma styrkor och enas om utvecklingsområden för arbetet det kommande året. Under 2016 har resultatdialog anordnats kring tertialrapport 1, tertialrapport 2 och kvalitetsredovisning samt återkoppling på förskoleundersökning och skolinspektionens tillsyn.

Förskoleundersökning presenteras och diskuteras vid olika föräldraforum som till exempel föräldramöten och samråd för föräldrar för att få en tydligare och fördjupad bild av innebörden i föräldrarnas svar.

I övrigt samlas förskolans ledningsgrupp (avdelningschef, utvecklingssekreterare och förskolechefer) tre gånger per månad med fokus på att följa upp och utveckla det gemensamma arbetet inom verksamhetsområdet. Även erfarenhetsutbyte och det kollegiala lärandet ingår som en viktig del. Utöver ledningsgruppsmöten tillkommer chefsdagar för enheternas ledningssystem och staben på avdelning Förskola och Parklek i syfte att skapa en gemensam och likvärdig plattform för det pedagogiska arbetet. En fördjupad reflektion kring den vetenskapliga grunden bland annat genom omvärldsbevakning utgör en grund för chefsdagarna. Avdelningschefen träffar respektive förskolechef för återkommande avstämningar. Enheterna följs även upp vid månatliga avstämningar med ekonomiavdelningens controller.

Strukturella förutsättningar och organisation

- *Antal barn*

Per den sista augusti 2016⁴ var 1878 barn inskrivna i de kommunala förskolorna på Östermalm, vilket utgör 56 procent av den totala förskoleverksamheten inom stadsdelsnämndsområdet. Antalet barn är något högre än året innan (1874) och andelen barn i kommunala förskolor ligger på något lägre nivå än året innan (57 procent). Andelen inskrivna barn i stadsdelsnämndsområdets förskoleverksamhet har under året varit 86 procent för 1-5 åringar och 93 procent av 2-5 åringar.

- *Andel förskollärare*⁵

Genomsnittligt hade enheterna 40 procent förskollärare per den sista augusti 2016⁶. Spridningen mellan enheterna var från 25,8 till 46,6 procent. Den genomsnittliga andelen har ökat (med drygt tre procent) och så även spridningen. Det finns utöver spridningen mellan enheterna även variation mellan förskolorna inom enheterna. Totalt var det elva avdelningar (av 120) som saknade förskollärare per den sista augusti 2016⁷.

- *Barn per personal*

I genomsnitt hade enheterna 5,0 barn per personal per den sista augusti 2016⁸ med en spridning från 4,7 till 5,3. Det är något högre personaltäthet än året innan (4,5⁹) och spridningen har ökat marginellt. Antalet barn per personal ligger högre än stadens mål på 4,9 barn per personal.

- *Barn per grupp*

I genomsnitt hade enheterna 15,7 barn per grupp per den sista augusti 2016¹⁰ med en spridning från 13,7 till 17,1. Det är något högre antal barn per grupp än året innan (14,6¹¹) och spridningen har ökat marginellt. Antalet barn per grupp ligger under stadens mål på 16 barn per grupp.

Utöver fasta grupper organiserar förskolorna arbetet även på annat sätt under olika delar av dagen. Det innebär att barnens tillhörighet i en grupp och således också gruppernas storlek kan variera under barnens vardag i förskolan. Det finns även variation under året i barngruppernas storlek utifrån barngruppens sammansättning och efterfrågan på förskoleplatser. En av förskolorna har beviljats medel från Skolverket (regeringens satsning) för att minska antalet barn med motsvarande 15 barn.

- *Andel barn och personal med annat modersmål och antal språk*

Sammanställningen av språkkartläggningen¹² visar att antal barn som har flera språk inom stadsdelsnämndsområdets förskolor är 20 procent, samma andel som året innan. Spridningen mellan enheterna

⁵ Räknat på årsarbetare med förskollärarexamen

⁶ Tertialrapport 2

⁷ Tertialrapport 2

⁸ Tertialrapport 2

⁹ Verksamhetsberättelse 2015

¹⁰ Tertialrapport 2

¹¹ Verksamhetsberättelse 2015

¹² Görs i syfte att synliggöra och använda den kompetens som finns och få underlag till fortbildningsinsatser. Mätdatum 15 oktober.

är från 8,5 till 40,1 procent. Det finns 49 andra modersmål än svenska bland barnen inom stadsdelsnämndsområdets förskolor varav engelska är den vanligaste.

Andel flerspråkig personal är 39 procent, en höjning med fyra procent jämfört med året innan. Spridningen är från 16 till 89 procent. Dock har den enhet som redovisar 89 procent även räknat in andelen personal som kan använda engelska i undervisningen. Spridningen mellan de övriga enheterna ligger från 16 till 44 procent. Andel personal som har fortbildning kring flerspråkighet på grund- eller fortsättningsnivå är sex procent. Året innan var motsvarande siffra åtta procent. Personalens kunskaper i andra språk motsvarar inte alltid barnens och familjernas modersmål.

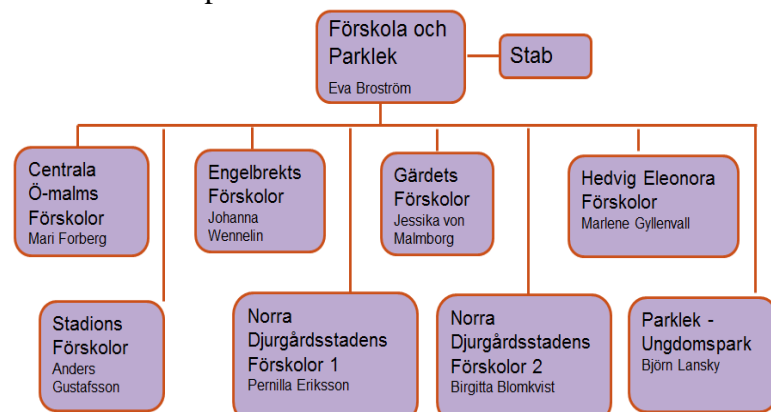
- *Antal förskoleenheter och deras organisation*

Avdelning Förskola och Parklek ansvarar för förskoleverksamhet genom sju förskoleenheter vilka består sammanlagt av 36 förskolor med totalt 120 avdelningar. Enheterna leds av förskolechef och har en varierande ledningsorganisation. I alla enheter (med undantag av en) finns biträdande förskolechef/-er. Utöver detta finns i alla enheter (med undantag av en) pedagogisk/-a ledare samt administrativt stöd. Enheterna har i snitt fem förskolor med spridning från två till åtta.

Organisationen för de sju enheterna kommer att ses över under det kommande året. Det gäller såväl geografiskt som organisatoriskt. Två nya förskolor kommer att starta sin verksamhet och två andra ska avvecklas. Under det innevarande året har en förskola avvecklats.

- *Organisation på stadsdelsnivå*

Avdelning Förskola och Parklek ansvarar för förskoleverksamhet, öppen förskola och parklekar

I stadsdelsnämndområdet erbjuds finsk förskoleverksamhet delvis på en av förskolorna¹³. På två andra förskolor finns finskspråkig personal och där finns även finskspråkiga barn placerade. Det finska språket är ett nationellt minoritetsspråk enligt språklagen vilket innebär ett särskilt ansvar för att skydda och främja det finska språket samt att föräldrarna har rätt till förskoleplats helt eller delvis på finska.

För att stödja insatser för barn i behov av särskilt stöd finns inom avdelning Förskola och Parklek en samordnande organisation med specialpedagogisk kompetens.

Enheternas bedömning av måluppfyllelsen

Enhetsmål

Enheterna har utifrån övergripande nämndmål¹⁴ som avspeglar läroplanens olika områden (men det finns även andra typer av mål som svarar mot den kommunala styrningen) tagit fram specifika enhetsmål. Som underlag för nämndens övergripande analys av måluppfyllelsen av de nationella målen sammanställs enheternas bedömningar av prioriterade områden och läroplanens uppdrag. Nämndens bedömning av måluppfyllelsen utgår med andra ord till stor del ifrån enheternas bedömning av hur väl de uppfyllt mål och prioriterade områden samt resultat av gemensamma utvecklingsinsatser på övergripande nivå.

I enheternas kvalitetsredovisningar går att utläsa att tydliga strukturer och organisation utgör grunden för måluppfyllelse och verksamhetsutveckling. Ett nätverksarbete inom enheterna är ett exempel på arbetsätt som gynnar verksamhetsutveckling. Nätverken skapar en gemensam plattform och erbjuder utökade tillfällen till reflektion och kollegialt lärande bland annat genom spridning av goda exempel av framgångsrika arbetsätt. Nätverken möjliggör ett arbetsätt som utgår från barns förmågor och intressen och därigenom skapar utökade möjligheter till förskollärare och arbetslaget att utmana barns utveckling och lärande.

Likabehandling

Alla förskolor har i skollagen ett uppdrag att främja likabehandling och motverka kränkningar och diskriminering. Utifrån det tas en plan fram för arbetet inom området, oftast benämnt likabehandlingsplan. Planen utgår från förskolans värdegrund, FN:s

¹³ Föräldrarna ansöker finsk förskoleverksamhet genom att kryssa i en särskild ruta i ansökningssystemet.

¹⁴ Bygger på kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdet.

barnkonvention, de mänskliga rättigheterna och alla barns lika värde.

Förskolorna har under året arbetat aktivt med likabehandlingsarbetets olika delar, kartläggning, främjande och förebyggande arbete. Enheterna beskriver att de arbetar ständigt med att lyfta, identifiera, definiera och konkretisera vad värdeorden betyder i relation till likabehandlingsplanen och diskrimineringsgrunderna. Arbetsformerna har medverkat till att barnen utvecklat demokratisk kompetens i enlighet med läroplansuppdraget.

Av enheternas redogörelser går att utläsa att systematiken kring och betydelsen av likabehandlingsplanen som styrdokument har stärkts och likabehandlingsarbetet genomsyrar verksamhetens alla delar i större utsträckning. Enheterna redogör för bland annat enhetsgemensamma checklistor som används vid kartläggning inför revidering av likabehandlingsplanen. Enheterna redogör för barns och föräldrars delaktighet vid framtagandet och uppföljningen av likabehandlingsplanerna. Barnen involveras i större utsträckning genom kartläggning av de fysiska miljöerna, bland annat genom så kallade trygghetsvandringar. Genom denna aktivitet har arbetslagen fått syn på miljöer och situationer som barnen är trygga respektive otrygga i.

Arbetet kring normkritik och genus behöver integreras i arbetet med likabehandlingsplaner i ännu större utsträckning. Även barns delaktighet och inflytande är ett område som enheterna behöver ha fortsatt fokus i enlighet med läroplansuppdraget.

Förskoleundersökning

Förskolorna i stadsdelsnämndsområdet får fortsatt gott resultat i årets förskoleundersökning. Jämfört med stadens kommunala förskolor totalt är vårdnadshavarna i Östermalm generellt sett mer nöjda år 2016. Över tid är vårdnadshavarna i Östermalm generellt mer nöjda jämfört med år 2015. KF-indikatorn har utvecklats från 88 till 91 och ligger över stadens resultat (86). KF-indikator är andelen nöjda (betyg 4 + 5) svar på frågan *Jag är som helhet nöjd med mitt barns förskola* och mäts i skalan 0-100.

I nedanstående tabell redovisas resultat för Östermalms kommunala förskolor i jämförelse med stadens kommunala förskolor:

	Östermalm 2016	OstermalmSF 2015	Staden 2016
Utveckling och lärande	87	83	81

Normer och värden samt barns inflytande	92	91	89
Samverkan med hemmet	86	83	83
Kost, rörelse och hälsa	83	84	79
Nöjdhet, trygghet och rekommendation	91	88	86

Index för området Utveckling och lärande har höjts jämfört med föregående år. Läroplanens ämnesområden (språk och kommunikation, matematik, naturvetenskap och teknik) får ett högre resultat i årets undersökning. Även för pedagogiska miljöer, barns eget skapande och kultur har resultatet utvecklats positivt i jämförelse med år 2015.

I förra årets undersökning gjorde förskolorna en tillbakagång inom området utveckling och lärande. En tänkbar förklaring kunde då vara ett skifte av fokus från omsorg till pedagogik och att förskolorna inte lyckats förmedla detta till vårdnadshavarna i tillräckligt hög utsträckning. Utifrån det resultatet har förskolorna sedan arbetat med att förtydliga arbetssättet och att öka dialogen kring de pedagogiska miljöerna samt kring barns utveckling och lärande. Detta medvetna arbete kan således vara en möjlig orsak till årets positiva resultat.

Index för området Normer och värden samt barns inflytande har höjts jämfört med föregående år. En möjlig förklaring till det goda omdömet är att det aktiva likabehandlingsarbetet börjar lämna avtryck och synliggöras i förskolornas miljöer vilka utformas med utgångsläge att alla barn har möjligheter att prova olika aktiviteter och material. Även andra satsningar kan tänkas bidra till det goda resultatet. Som till exempel ABC (Alla barn i centrum) som är ett generellt och frivilligt föräldrastödsprogram och som erbjuds alla föräldrar med barn 3-12 år. Detta program har även erbjudits förskolans personal i form av pilotprojekten ABC i förskolan och Barnen i Centrum (som är uppbyggd av moduler utifrån ABC teman). Det har även pågått ABC i förskolan utbildning för förskolornas ledningsgrupper. Ett utökat fokus på bemötandefrågor samt praktiska verktyg och modeller är en möjlig förklaring till vårdnadshavarnas positiva omdöme.

Index för området Samverkan med hemmet har höjts jämfört med föregående år. Förra året gav föräldrarna ett lägre resultat för hur barnens lärande och utveckling dokumenterades och synliggjordes. Förskolorna har analyserat resultatet och utifrån analysen tagit fram

åtgärder för att på ett tydligare sätt förmedla arbetet kring barns utveckling och lärande i enlighet med läroplanens intentioner och med utgångspunkt i varje enskilt barn. Det tidigare resultatet tydde på att kommunikationen spelar en avgörande roll i samband med förändringsarbete. En del av förskolorna införde inför förra årets undersökning ett nytt arbetssätt gällande dokumentation och synliggörande av barns utveckling och lärande. Detta bland annat genom att övergå från portfolio pärmar (fotografier av enskilda händelser) till processpärm (dokumentation av projekt/processer utifrån läroplansuppdraget). Det är rimligt att anta att vårdnadshavare inte var delaktiga i detta förändringsarbete i tillräcklig utsträckning. Istället för att anamma ett nytt arbetssätt kan vårdnadshavarna ha upplevt att förskolorna tog bort något som de var vana vid utan att ersätta det med någonting nytt.

Inom området Kost, rörelse och hälsa får förskolorna ett marginellt lägre resultat jämfört med föregående år. Resultatet är dock fortfarande högt i jämförelse med stadens resultat. Den marginella nedgången av resultatet kan tolkas som att utvecklingsarbetet inom detta område planat ut något. I förra årets undersökning höjdes resultatet gällande information om maten mot föregående år. Förskolornas ledning och medarbetare hade då lyckats väl med att tydliggöra informationen och kommunicera frågor runt kost, rörelse och hälsa. Detta i sin tur har lett till ökat intresse och ökade krav hos vårdnadshavare för kost och hälsa.

Index för området Nöjdhet, trygghet och rekommendation har höjts jämfört med föregående år. Vårdnadshavarna i Östermalms förskolor upplever i hög grad att förskolan är trygg och säker.

Det finns skillnader mellan de olika enheternas totala resultat, det gäller även mellan olika förskoleadresser inom samma enhet. Resultatet i förskoleundersökningen visar på att förskolorna behöver arbeta målmedvetet för att behålla de goda resultaten och bli ännu tydligare i arbetet med måluppfyllelsen utifrån läroplansmålen. En utmaning för nämndens förskolor är att fortsatt arbeta för en jämnare och mer likvärdig kvalitet. De utmaningar som funnits i den växande stadsdelen Norra Djurgårdsstaden har haft en ogynnsam effekt på föregående års resultat. De medvetna satsningar som har genomförts börjar ge en positiv effekt och årets resultat visar på att skillnaderna mot de övriga stadsdelsområden börjar plana ut. Enskilda förskolor i Norra Djurgårdsstaden har tagit stora kliv framåt i årets undersökning.

Förskolans ledningsgrupp har analyserat resultatet på avdelningsnivå och ledningssystemen har analyserat resultaten i respektive enhet både på enhets- och på förskolenivå. Enheterna utgår från undersökningens resultat och tar hänsyn till aktuella förbättringsområden då de utformar sina lokala verksamhetsplaner för nästkommande år. Utöver detta ligger undersökningens resultat till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet på övergripande nivå, bland annat genom gemensamma kompetensinsatser för samtliga enheter.

Föräldrarnas omdömen rör den egna upplevelsen av förskolans kvalitet. Detta, tillsammans med kvalitetsindikatorn (ledningens och personalens självvärdering/bedömning, hur väl kvalitén i förskolans processer motsvarar läroplanens krav och intentioner), är en viktig utgångspunkt i förskolornas utvecklingsarbete.

Kvalitetsindikatorn

Kvalitetsindikatorn är ett verktyg som stödjer det långsiktiga arbetet för en likvärdig förskola. Den webbaserade kvalitetsindikatorn (WKI), som gick i drift under året, har underlättat vid reflektion samt dokumentation och synliggörande av barns lärande och utveckling i de målstyrda processerna. I och med införande av WKI har arbetet med självvärdering förenklats och utvecklats genom att resultat, analys och handlingsplaner/åtgärdsförslag på ett tydligare sätt kan kopplas samman.

Personalens helhetsbedömning av ”förskolans förmåga att stödja barns lärande och utveckling ligger på 3,5, ett lägre värde än KF:s årsmål som är 3,8. Generellt bedömer förskolorna sin verksamhet på lägre nivå än 2015 (3,6). Två områden av fem får ett lägre värde än föregående år. Dock är variationen mellan enheterna mindre än året innan.

Här redovisas utöver resultat för indikatorns olika områden även förutsättningar för bedömningarna samt exempel på framgångsrika arbetssätt.

- *Pedagogisk miljö och material*

Genomsnitt	Variation
3,5	3,1–4,0

Enheternas bedömning ligger på samma nivå som föregående år, likaså variationen mellan enheterna.

Det finns ett fortsatt behov av att i större utsträckning utveckla och synliggöra det normkritiska förhållningssättet i de pedagogiska miljöerna. Ett gott exempel på ett framgångsrikt arbetsätt är att flera förskolor genomfört trygghetsvandringar tillsammans med barnen. Det har varit genom intervjuer, vandring genom lokalerna och förskolegårdarna samt observationer av rummen och miljön. Överlag har det pågått ett mer medvetet arbete kring utemiljöernas betydelse för barns utveckling och lärande.

- *Skapande verksamhet och olika uttrycksformer*

Genomsnitt	Variation
3,5	3,1–3,9

Enheternas bedömning ligger på lägre nivå än föregående år (3,6), variationen mellan enheterna har däremot minskat. En ökad reflektion och medvetenhet kring det egna arbetsättet kan generera ett mer kritiskt förhållningssätt och kan på så sätt vara orsak till en lägre bedömning inom det här området. Att de nya verksamheterna har börjat hitta ett gemensamt arbetsätt kan i sin tur påverka variationen i positiv riktning. Detta gäller även för en del andra indikatorområden.

Ett fortsatt utvecklingsområde är att synliggöra hur den skapande verksamheten i ännu större utsträckning kan bidra till barns lärande inom samtliga läroplansområden genom att stödja utforskandet och det temainriktade arbetsättet. Ett gott exempel på ett framgångsrikt arbetsätt är att flera förskolor har tagit fram kulturplaner med planering för innevarande termin. Barnen får genom besök och lek delta i olika kulturella upplevelser och därigenom får de möjlighet att utveckla sina skapande förmågor och lära av och med varandra.

- *Barns språkliga och kommunikativa utveckling*

Genomsnitt	Variation
3,6	3,3–4,0

Enheternas bedömning ligger på lägre nivå än föregående år (3,7), variationen mellan enheterna har däremot minskat. En ökad reflektion och medvetenhet kring det egna arbetsättet kan generera ett mer kritiskt förhållningssätt och kan på så sätt vara orsak till en lägre bedömning inom det här området.

Det finns ett behov av att i större utsträckning göra barnen delaktiga i reflektionen kring det egna lärandet. Det handlar om att skapa möjligheter för barnen att framföra sina åsikter och att beskriva och sätta ord på sina egna tankar. Ett gott exempel på ett framgångsrikt arbetsätt är att flera förskolor arbetar med boksamtal och genom att

ta hjälp av digitala verktyg skapas utökade möjligheter till barns delaktighet i lärprocesserna.

- *Barns matematiska utveckling*

Genomsnitt	Variation
3,5	3,1–3,9

Enheternas bedömning ligger på samma nivå som föregående år, variationen mellan enheterna har däremot minskat.

Barnens förändrade matematiska kunnande ska i större utsträckning utgöra grunden för fördjupat arbete med matematiska aktiviteter. Det finns ett fortsatt behov av att utveckla dokumentationen i syfte att kunna användas som underlag för reflektion. Ett gott exempel på framgångsrikt arbetssätt är att flera förskolor lyfter bygg- och konstruktionsleken som en viktig arena för barns matematiska lärprocesser. Genom leken prövar och utvecklar barnen olika byggnadstekniska och arkitektoniska lösningar.

- *Naturvetenskap och teknik*

Genomsnitt	Variation
3,5	3,2–4,0

Enheternas bedömning ligger på samma nivå som föregående år, variationen mellan enheterna har däremot minskat.

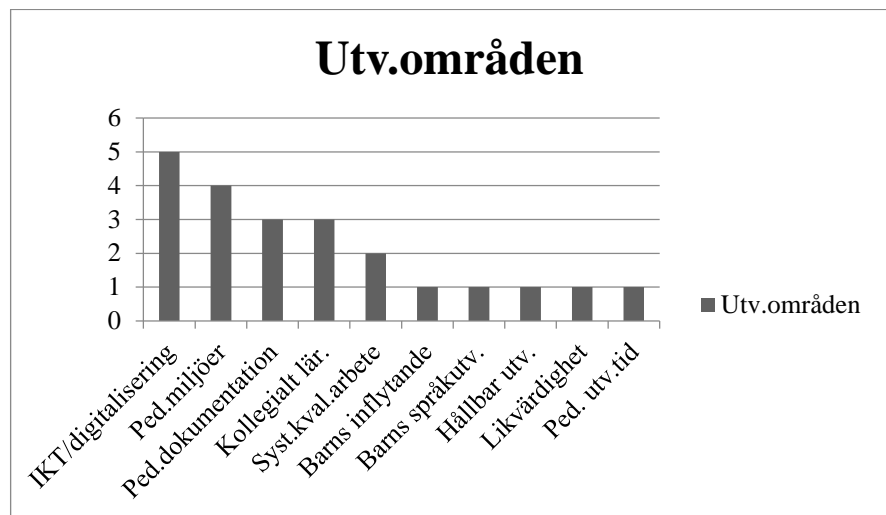
Ett utvecklingsområde är att fördjupa arbetet med naturvetenskap och teknik, speciellt kring naturvetenskapliga fenomen och vardagsteknik. Det finns ett behov av att göra barnen delaktiga i sina lärprocesser genom teoretiska ställningstaganden, bland annat genom att utmana och utveckla barns förmåga att ställa hypoteser. Ett gott exempel på ett framgångsrikt arbetssätt är att flera förskolor arbetat med odlingsprojekt, som pågått både i odlingslådor, mjölkkartonger, glasburkar, på friland och andra kreativa lösningar.

Skolinspektionen

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Stockholms kommun under våren 2016. Tillsynen har avsett huvudmannens samlade ansvarstagande för utbildningen inom skolformen förskola. Granskningsområden var bland annat huvudmannens kvalitetsarbete (där likabehandling utgör en viktig del), resursfördelning och målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. Det har vid tillsynen i Östermalms stadsdelsnämnd inte framkommit annat än att huvudmannen uppfyller författningarnas krav inom de arbetsområden som granskats. Skolinspektionen har därmed avslutat tillsynen i Stockholms kommun, Östermalm stadsdelsnämnd.

Utvecklingsområden inom enheterna

Under 2017 kommer alla enheter prioritera arbetet med implementering av den pedagogiska plattformen. Utöver detta nämner enheterna följande utvecklingsområden i sina redovisningar:

Förväntade resultat för ovannämnda utvecklingsområden:

- Likvärdig undervisning genom systematiskt kvalitetsarbete, pedagogisk dokumentation och kollegialt lärande.
- Fördjupad reflektion tillsammans med barnen kring deras läroprocesser med hjälp av IKT och datalogiskt tänkande.
- Hållbar utveckling genom gemensam pedagogisk plattform och kemikaliesmarta förskolor.
- Inom- och utomhusmiljöer med innehåll som utmanar utifrån barnens utforskande och lek och som vidgar barnens undersökningsområden.

Planerade insatser för att stödja förskolornas arbete med utvecklingsområdena:

- Pilotprojekt i samarbete med Medioteket kring datalogiskt tänkande/programmering.
- Kompetensutveckling i TAKK (tecken som alternativ kommunikation) och i ABC i förskolan (Alla barn i centrum).
- Handledning kring bibass barn (barn i behov av särskilt stöd).
- Uppstart för och stöd vid implementering av den pedagogiska plattformen.
- Nätverk för miljöombud, kockar, kultur- och läsombud samt olika nätverk på enhets- och förskolenivå med spridning av goda exempel som möjliggör kollegialt lärande.

I förra årets kvalitetsredovisning var de vanligaste utvecklingsområdena pedagogisk dokumentation, medarbetarskap, förskollärares/barnskötarens uppdrag, värdegrund, föräldrar och IKT. Enheterna lyfter även detta år områden som de aktivt arbetat med och nått god måluppfyllelse inom. Det finns dock fortsatta skillnader i undervisningen/måluppfyllelsen inom enheterna. Detta gör att det är viktigt att fortsätta utveckla områden som varit relativt välfungerande på övergripande nivå men inte slagit igenom på alla förskolor. När det gäller personalens (specifikt förskollärares kompetens) lyfter inte enheterna det som en brist lika tydligt som tidigare år.

Stadsdelsgemensamma insatser

På övergripande nivå i stadsdelsnämndsområdet har under året genomförts olika insatser för att öka kvaliteten och likvärdigheten samt nå måluppfyllelse utifrån läroplansuppdraget. Satsningarna har syftat på kompetensutveckling och till en ökad andel förskollärare. Det har även handlat om framtagande av gemensamma underlag i syfte att nå likvärdig förskoleverksamhet.

Personalens kompetens

I samarbete med utbildningsförvaltningen har kompetenshöjande insatser med att vidareutbilda barnskötare till förskollärare alternativt komplettering till förskollärare¹⁵ möjliggjorts under året. Sammanlagt har sju personer deltagit i dessa utbildningar. Två utbildade barnskötare har deltagit i barnskötarutbildning på Midsommarkransens gymnasium.

Åtta förskollärare har deltagit i utbildningen ”Att handleda verksamhetsförlagd utbildning i förskolan” 7, 5 hp. Därtill kommer cirka 30 studenter som går den ordinarie förskollärarytbildningen och genomför sin verksamhetsförlagda del av utbildningen, VFU, på någon av förskolorna i stadsdelsnämndsområdet.

En arbetslagsledarutbildning för 39 förskollärare har genomförts i syfte att stärka förskollärares yrkesroll genom att utveckla det pedagogiska ledarskapet med fokus på arbetslagets lärande.

En modell för pedagogisk utvecklingstid för förskollärare i Östermalms kommunala förskolor har tagits fram av en partsammansatt arbetsgrupp (med representation av förskolechefer och förskollärare, avdelningschef samt Lärarförbundet). Syftet är att skapa likvärdiga möjligheter för förskollärarna att ta ansvar (i enlighet med uppdraget i läroplanen) för den pedagogiska

verksamheten av god kvalitet. Detta skapar i sin tur likvärdig förskola genom lika villkor i undervisningen för alla barn. Implementering och införande av modellen för pedagogisk utvecklingstid har genomförts under hösten.

En ytterligare arbetsgrupp (med representation av biträdande förskolechefer, pedagogiska ledare och förskollärare) har haft i uppdrag att ta fram en gemensam pedagogisk plattform och ett pedagogiskt årshjul. Framtagande av den pedagogiska plattformen skulle ske inför uppstart av Skolplattformen (en digital plattform för Stockholms förskolor och skolor). Trots att arbetet med Skolplattformen avbröts i juni inför en ny upphandling, fortsatte arbetsgruppen sitt arbete med denna plattform. Den pedagogiska plattformen beskriver och tydliggör den vetenskapliga grund och de pedagogiska ställningstaganden som chefer och medarbetare i förskolorna arbetar utifrån. Den tydliggör tillsammans med modellen för pedagogisk utvecklingstid förskollärarens roll, uppdrag och ansvar och skapar förutsättningar för en likvärdig undervisning för alla barn i Östermalms kommunala förskolor.

En introduktionsförmiddag för nya medarbetare på förskolorna har genomförts. Avdelning Förskola och Parklek arbetar utifrån ett lokalt framtaget program för verksamhetsstart av nya förskolor/introduktion av medarbetare. Målgruppen har nu utvidgats till att omfatta alla nyanställda jämfört med tidigare då de inbjudna har varit personal på nya förskolor.

Två personer har deltagit i utbildning ”Genuspedagogik/normkritik i förskolan”, 7,5 hp, som anordnades lokalt i Kista-Rinkeby stadsdelsförvaltning i samverkan med Södertörns högskola. Syftet med kursen är att ge grundläggande kunskaper i centrala genusvetenskapliga, interkulturella och normkritiska begrepp och teorier. Vidare att ge en fördjupad kunskap i hur förskoleverksamhet kan utformas utifrån dessa perspektiv.

Förskolornas kultur- och läsombud har deltagit i en utbildning kring normkreativt berättande i förskolan. Utbildningen har gett fördjupade kunskaper kring hur normer förmedlas i böcker och hur man på många olika sätt kan utmana dem och därigenom stärka och levandegöra värden som demokrati och mångfald i barngruppen.

Nätverk för finskspråkig förskolepersonal har genomförts i syfte att bevara och utveckla kompetensen som införskaffats genom tidigare utbildningssatsningar. Ett ytterligare syfte är att skapa likvärdighet och värna om möjligheten att kunna erbjuda en kvalitativ

förskoleverksamhet på finska. Ett miniprojekt ”Roboten som kompis i finska förskolan på Östermalm” har pågått i samverkan med utbildningsförvaltningen. Syftet är att barn lär sig finska med hjälp av appar (på lärplattan) och robotar. Idén att använda teknik kopplad till språkundervisning bygger på och är inspirerad av finsk skolundervisning där programmering och kodning står på schemat redan på lågstadiet. Programmering/ kodning innebär att man ger kommandon till datorn eller roboten. Med kodning lär barnen datalogiskt tänkande.

Förskolechefers ledarskap

Huvudmannen/avdelning Förskola och Parklek skapar genom deltagande i rektorsprogrammet och i högskoleutbildning ”Förskolechefens pedagogiska ledarskap” förutsättningar för ett professionellt och pedagogiskt ledarskap. Utöver detta har enheternas ledningssystem fått kompetensutveckling i ”Hållbart etiskt ledarskap”. Syftet var att utifrån en modell synliggöra och problematisera ledarskapets olika komponenter och ge stöd i att organisera för en hållbar organisation för att må bra.

Ledningssystemen och arbetslagsledare har även deltagit i föreläsningen ”Förskolechefen och det pedagogiska ledarskapet”, om innebörd i och förväntningar kring pedagogiskt ledarskap i syfte att belysa pedagogiskt ledarskap bland annat i historiskt perspektiv och som en länk i styrkedjan.

Barn i behov av särskilt stöd

Alla enheter har genomfört insatser för att ge stöd till barn i behov av särskilt stöd, både när det gäller kompetensutveckling och organisation. Utöver detta har en del övergripande satsningar genomförts.

Bibass - nätverket (barn i behov av särskilt stöd) gruppen, som består av förvaltningens resurssamordnare och specialpedagog samt förskolechefer, har träffats sex gånger under året. Fokus på dessa möten har bland annat varit samarbetet med socialtjänsten. Två nätverksträffar med fokus på övergång från förskola till skola har genomförts.

Två grundkurser och tre fortsättningskurser i TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) har genomförts.Handledning av specialpedagog pågår på flera avdelningar inom de olika förskoleenheterna. Under perioden har ABC i förskolan och Barnen i Centrum utbildningar genomförts. Barnen i Centrum projektets (som bygger på ABC bemötande principer) olika utbildningar ger pedagogerna stöd i att utveckla varma och

uppmuntrande relationer vilket även visar på resultat i arbetet med barn som har särskilda behov.

Kemikaliesmart förskola

Arbetet med att göra förskolorna giftfria enligt handlingsplan för Östermalms förskolor har fortgått och förskolorna har genomfört Kemikaliecentrums webbutbildning. Bland annat har gamla plastleksaker rensats ut och rutiner och förhållningssätt för att minska barns exponering för gifter har implementerats i verksamheterna. Miljöombuden har träffats regelbundet i avdelning Förskola och Parkleks övergripande nätverk och erhållit kompetensutveckling inom området kemikaliesmart förskola.

Östermalms förskolekök arbetar utifrån den lokalt framtagna strategin för En klimatsmart måltid i förskolan - en måltidsstrategi för ökad andel ekologisk mat. Kockarna har fått kompetensutveckling inom området klimatsmart matlagning.

Hållplatsen är en mötesplats för inspiration, dialog och samverkan kring frågor som rör hållbar utveckling. Hållplatsen utgör en metod för att öka barns delaktighet och inflytande. På dagtid besöker förskolebarnen Hållplatsen tillsammans med sina förskollärare och barnskötare, och på eftermiddagen är föräldrarna välkomna tillsammans med sina barn. Det finns lekaktiviteter för barnen och information/inspiration kring olika teman för de vuxna, exempelvis kemikaliesmart förskola och klimatsmart måltid. På Hållplatsen får barnen verktyg för att bli förändringsagenter för en hållbar utveckling. I november månad utsågs Hållplatsen till månadens klimatsmarta exempel av Stockholms stad, för sin ambition att lyfta barnens perspektiv på hållbarhetsfrågor och göra dem till förändringsagenter i klimatarbetet.

Stadsdelsnämndens analys av kvaliteten

Som underlag till den samlade analysen ligger de underlag som tidigare redovisats i denna bilaga. De bedömningsunderlag som enheterna främst utgår ifrån är kvalitetsindikator, förskoleundersökning, uppföljning och utvärdering av de pedagogiska enhetsmålen från verksamhetsplanen samt pedagogisk dokumentation. Föräldrars synpunkter och klagomål ger viktig information om verksamhetens utförande.

Enheterna bedömer att enhetsmålen uppnås och att förskolorna i genomsnitt når en godtagbar nivå i kvalitetsindikatorn. Även resultatet från förskoleundersökningen och Skolinspektionens tillsynsrapport pekar i denna riktning. Resultat på årets förskoleundersökning visar att det arbete som gjorts för att

förtydliga läroplanens målområden och intentioner till föräldrarna har gett effekt. Det råder dock inte alltid samstämmighet i enheternas resultat mellan kvalitetsindikatorn och förskoleundersökningen då föräldrarna uttrycker större nöjdhet i sina svar än vad personalen ger uttryck för i självvärderingen. Analysen kring att sammankoppla dessa resultat behöver utvecklas för att få fram en mer heltäckande bild av måluppfyllelsen som bidrar till verksamhetsutveckling.

Allmänt framhåller enheterna betydelsen av de reflektioner och dialoger som arbetet med kvalitetsindikatorn leder till. I och med den webbaserade kvalitetsindikatorn har betydelsen av reflektionsprocessen blivit än mer tydligare. Målet på 3,8 nås dock inte i årets självvärdering. Syftet med självvärderingen/ indikatorn är att arbetslagen för samtal kring det arbete som görs tillsammans med barnen, att inte endast se siffrorna utan att se processen och möjligheten till utveckling. Samtidigt är det tydligt att många arbetslag blivit mer självkritiska i bedömningen. Dock är det även fortsättningsvis så att det finns arbetslag som skattar sig för högt. Förskolornas ledningar följer upp detta genom olika former av dialog och nätverk i syfte att öka/minska den självkritiska bedömningen.

Enheterna beskriver att ett aktivt arbete för att nå likvärdighet i undervisning pågår, samtidigt som kvaliteten skiftar mellan enheterna och även mellan olika förskolor inom enheterna. De nya verksamheterna har börjat hitta ett gemensamt arbetssätt och detta har sannolikt påverkat både förskoleundersökningens och kvalitetsindikatorns resultat i positiv riktning. Resultatet pekar på ökad likvärdighet i verksamheten/undervisningen mellan olika enheter. Resultatdialogerna visar vikten av att framgångsrika arbetssätt/goda exempel lyfts både på övergripande nivå och även inom enheterna i syfte att främja det kollegiala lärandet.

Förskollärares yrkeskompetens spelar en väsentlig roll för hur väl förskolan lyckas nå de uppsatta målen. Rekryteringsbehovet av förskollärare är en fortsatt utmaning, att öka andelen förskollärare i de enheter/förskolor där andelen är som lägst. En utmaning är även att minska spridningen mellan enheter/förskolor gällande antalet förskollärare. För att uppnå en likvärdig förskola och hög kvalitet i undervisningen är det angeläget att alla barn får delta i undervisning som bedrivs av förskollärare. I syfte att säkerställa förskollärlädd undervisning på varje avdelning/grupp har förskolecheferna tagit fram arbetssätt och rutiner som stödjer detta på de berörda förskolorna. En del i detta är införandet av modellen för pedagogisk utvecklingstid som stödjer arbetssättet med alla barns rätt till

förskollärlärd undervisning, även om en del av enheterna behöver fortsatt arbeta för att hitta former för att få den pedagogiska utvecklingstiden att fungera fullt ut.

Arbetslagsledarutbildning är en annan satsning som haft positiv effekt på förskolläraarnas möjligheter till att ta det särskilda ansvaret utifrån läroplansuppdraget. Genom utbildningen har förskollärarna utvecklat sitt pedagogiska ledarskap och fått redskap och metoder för att leda utvecklingsprocesser som syftar till att utveckla såväl barnens som arbetslagets lärande. Då utbildningen slagit väl ut är målet att inom de nästkommande två åren erbjuda alla förskollärare denna utbildning samt uppföljningstillfällen för att säkerställa processen.

Östermalm ökar befolkningsmässigt i och med att det pågår flera nybyggnadsprojekt. Detta ställer höga krav på verksamheten. Utmaningen är dels fördelning av platser men även verksamhetsmässigt då det inför nystart krävs omfattande planering och organisering. Utvärderingen visar att introduktion till avdelningens verksamhet uppskattas av medarbetarna. Deltagarna uttrycker att introduktionen ger en bra och tydlig bild om hur staden styrs samt om avdelningens olika verksamhetsområden. Särskilt viktigt är att nyutexaminerade förskollärare får en väl fungerande introduktion så att de redan från början ges förutsättningar att bidra till en förskola av hög kvalitet. En ytterligare utmaning är förskolelokaler. Det handlar delvis om att kunna vara kvar/bedriva förskoleverksamhet i lokaler som bedrivs av bostadsrättsföreningar då dessa vid omförhandling (när avtal går ut) ibland väljer att inte längre upplåta lokalerna till förskoleverksamhet.

Trots att antalet utbildade VFU handledare motsvarar antalet studenter har det till viss del varit problematiskt att få fram aktiva handledare. En del enheter behöver ha extra fokus i VFU arbetet och hitta arbetssätt som möjliggör ett aktivt och utvecklande arbete inom detta område. För att uppnå god kvalitet i VFU arbetet är det angeläget att andelen utbildade VFU handledare ökar. Under det kommande året planeras en lokal VFU handledarutbildning tillsammans med två övriga innerstadsstadsdelar i samarbete med Stockholms universitet.

De övergripande satsningar som gjorts för att öka likvärdigheten har haft positiv inverkan i verksamheten och för barnen. Det gäller nätverken för såväl miljöombud, kockar och kultur- och läsombud. Personalen har fått både konkreta verktyg och ökat sin kompetens. Det gäller även andra satsningar/utbildningar så som TAKK och

ABC i förskolan. Utvärderingarna visar att personalen fått konkreta verktyg som de kan använda i arbetet med barnen. De riktade insatserna istället för allmän kompetensutveckling (i form av en gemensam föreläsning) för alla har gett positivt utfall. På detta sätt har huvudmannen/avdelning Förskola och Parklek mött upp enheternas olika pågående prioriterade områden. Det är även viktigt att enheterna har en långsiktig kompetensutvecklingsstrategi som möter upp de i verksamheten prioriterade områden så att de övergripande satsningarna kompletterar enheternas pågående arbete. Projektet ”Roboten som kompis i finska förskolan på Östermalm” som pågått under året har slagit väl ut. För att ta till vara på erfarenheterna av denna satsning kommer ett pilotprojekt med Medioteket att genomföras under nästa år. Till en början kommer två av enheterna ingå i piloten men planen är att alla enheter ska inkluderas i detta arbete.

Ett gott och hållbart ledarskap är av stor betydelse för förskolan kvalitet. Insatserna som ledningssystemet tagit del av i form av kompetensutveckling om ledarskapets olika komponenter har ökat likvärdigheten och det kollegiala lärandet. Trots att enheterna har till viss del olika förutsättningar utgör gemensam förståelse för olika teorier likväl som för varandras verksamheter en god grund för likvärdighet. Satsningen på arbetslagsledarutbildning förväntas på sikt skapa utökade möjligheter för förskolechefernas pedagogiska ledarskap. Förskollärarna/arbetslagsledarna ska kunna leda utvecklingsprocesser i sina arbetslag och på detta sätt utgöra ett stöd för förskolechefens pedagogiska ledarskap och därigenom stödja det systematiska kvalitetsarbetet med mål- och resultatfokus.

Utvecklingsområden på stadsdelsnämnds nivå

Följande tre övergripande utvecklingsområden har identifierats utifrån enheternas redovisningar/utvecklingsområden samt analys i förskoleledningen:

- IKT som verktyg för barnens lärande, kommunikation och skapande.
- Hållbar utveckling genom kemikaliesmarta förskolor och gemensam pedagogisk plattform med utgångsläge i normkritiskt förhållningssätt.
- Pedagogiska miljöer ute och inne.

IKT, pedagogiska miljöer och pedagogisk dokumentation är de områden som tydligast lyfts fram av enheterna som verktyg för verksamhetsutveckling. Dessa är även de områden som anges som fortsatta utvecklingsområden, trots att det pågått ett aktivt arbete sedan tidigare. Enheterna är väl medvetna om vikten av att hålla i

och hålla ut, att arbeta långsiktigt med utvecklingsområden för att nå mer djupgående effekter i verksamheten.

Förväntade resultat för ovannämnda utvecklingsområden:

- Fördjupad reflektion och pedagogisk dokumentation med hjälp av digitalisering och datalogiskt tänkande.
- Utökade möjligheter för barnens delaktighet och inflytande i sina lärprocesser.
- Likvärdig undervisning genom estetiska lärprocesser och lek i språk och kommunikation, matematik, naturvetenskap och teknik.

Planerade insatser för att stödja enheternas arbete med utvecklingsområdena:

- Pilotprojekt i samarbete med Medioteket kring datalogiskt tänkande/programmering.
- Pilotprojekt med en förskolegård per enhet kring hur lekmiljön på förskolegården kan utvecklas och förbättras i dialog med barnen.
- Kompetensutveckling i TAKK (tecken som alternativ kommunikation) och i ABC i förskolan (Alla barn i centrum).
- Handledning och bibass nätverk (barn i behov av särskilt stöd).
- Uppstart för och stöd vid implementering av den pedagogiska plattformen.
- Nätverk för miljöombud, kockar, kultur- och läsombud.
- Arbetslagsledarutbildning.
- VFU handledarutbildning.
- Introduktion utifrån ett lokalt framtaget program för verksamhetsstart av nya förskolor och introduktion av nya medarbetare.
- En översyn av förskoleenheternas organisation, såväl geografiskt som organisatoriskt.
- Resultatdialoger (med spridning av goda exempel som skapar möjligheter för kollegialt lärande) och specifik kompetensutveckling för ledningssystemet.

Förslag till kommunfullmäktige 2018

För att nå måluppfyllelse utifrån läroplansuppdraget med digitalisering ska likvärdiga villkor och tydlighet skapas vid införandet av GSIT 2.0/pedagogiska verktyg. Stöd till förskolorna i det pedagogiska arbetet när det gäller digitalisering är av största vikt. Angeläget är att det finns en tydlig mottagarorganisation som samordnas centralt. Hur kan lärdomar från projektet

Skolplattformen användas för att skapa effekt och verksamhetsnytta i arbetet med barnen?

Samarbetet med olika högskolor/lärosäten behöver utökas och utvecklas. Det handlar dels om fortsatt rekryteringsbehov av förskollärare och dels om förskollärares och förskolechefers kompetensutveckling. En fördjupning av den vetenskapliga grunden kopplat till praktiken, det vill säga den praktikinära forskningen behöver inkluderas i förskolornas verksamhet i större utsträckning.